

TONI MONONEN & JOUKO SALOKORPI

SIVIILI SOTILAS- TIEDUSTELIJANA

TOIVO SALOKORPI JA UHKA IDÄSTÄ

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

© Toni Mononen, Jouko Salokorpi ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Kuvatiedot on mainittu kuvatekstien yhteydessä.

Kartat: Ari Suramo

Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty

ISBN 978-951-1-54390-9

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2026

SISÄLLYS

YSTÄVYKSET LAMPSIJÄRVELLÄ	9
ISOISÄN JÄLJILLÄ	10
VARJOIHIN JÄÄNEET SOTILASTIEDUSTELIJAT	13
VARHAISVUODET TAMPEREELLA	22
Rusthollareita ja talollisia	23
Tampereen klassillinen lyseo	25
Kauppakorkeakouluun Helsinkiin	27
KOHTI VILLIÄ ITÄÄ	31
Töihin Viipuriin ja Pietariin	31
Vapausota Pietarin Erikompaniassa	33
Suomalainen suojeluskunta Pietarissa?	37
Aseita ja tietoja Karjalan rintamalle	40
Ministerivaltiosihteerin silminä ja korvina	45
Kuka värväsi venäläislentäjät?	46
"Yhdys-sillan räjähdyttävä"	49
Suunta elämälle	51
VAKOILUN VALTATIELLÄ – SOTILASTIEDUSTELIJAKSI KANNAKSELLE	53
Tiedustelun sekatyömiehenä bolševikkihelvetin portilla	55
Pietarista ponnistaneet	65
Agenttitiedustelun alkuvaiheet	68
Inkeriläiset asiamiehet	79
Legendaarinen Frolovin huvila	80
2. Divisioonan agenttitiedustelua opettelemassa	85
Agenttitiedustelun vakiintuminen	89
Kronstadtin kapinalliset	101

Agenttitiedustelun kansainvälinen yhteistoiminta	105
Venäjän vastavakoilun uhrit – Operaatio Trusti	110
Viipuriin alatoimiston päälliköksi 1927	113
Inkeriläisten asialla	118
Salokorven miehet	121
Emigranttien sotkut	134
Esikuntatyötä	140
Neidot pulassa	144
Sotilastiedustelun kansainvälinen yhteistyö laajenee	147
Kansainvälisiä ja kansallisia kumppaneita Kannaksella	152
Uutta tiedusteluväylää etsimässä	153
Erikomppanian 20-vuotismuistojuhla	157
Kahden vuosikymmenen tiedustelun tulos	158

KANNAKSEN KUULUSTELIJAT

Viipuriin alatoimisto valmistautuu sotaan	166
Sabotaasitoimintaa kouluttamassa	168
Toimistopäällikkönä Kannaksen taisteluita tukemassa	171
Sotavankikuulusteluiden tulokset	174
Talvisodan agentit	180
Kevään 1940 menetykset	183
Paluu rauhan aikaan	184

”VAKOILUPÄÄLLIKÖ” SALOKORPI

Jaos V:n päälliköksi	189
Kansainvälistä tiedusteluyhteistyötä muuttuneessa tilanteessa	191
Välirauhan tiedustelua	196
Jaos V:n jatkosota	199
Erna-joukon tiedustelijat	204
Tunkeutuminen Pietariin	207
Asemasodan harvat agentit	208
Sotavankikuulusteluita?	210
Neuvostoliiton radiolähetyksiä kuuntelemassa	215
Kansainvälinen tiedustelu-upseeri	219
Haukka-ryhmä saksalaisilta salassa	226
Virolaisia pakolaisia puhuttamassa	232
S-toimiston yrittelmä	234
”Uusi” Haukka-operaatio	236

IDÄN UHKA RAUHASTA HUOLIMATTA	242
Stella Polarikseen	243
Liittoutuneiden valvontakomission puhelinkuuntelu	246
Stella-aineistoa kehittämässä	249
Mihin hävisi miljoona ruplaa?	252
Punaisen Valpon hampaissa	256
 TAKAISIN TAMPEREELLE	 263
Venäjän-tuntijaa tarvitaan Tampereella	264
Isoisä	267
 SIVIILI JA SOTILASTIEDUSTELIJA	 273
Nykypäivän siviilit ja sotilastiedustelijat	275
Henkilötiedustelu 2020-luvulla	278
 LÄHTEET	 287
 VIITTEET	 305
 HENKILÖHAKEMISTO	 331

LYHENTEET

I.T.O.	Itä-Armeijan tiedusteluosasto
2DivTU	2. Divisioonan tiedustelu-upseeri
EK	Etsivä keskuspoliisi
”Valpo”	Valtiollinen poliisi
ROVS	Venäläinen yleissotilaallinen liitto (Russkij obštše-voinskij sojuz)
BRP	Venäläisen totuuden veljeskunta (Bratstvo rysskoi pravdi)

Neuvosto-Venäjän/Neuvostoliiton tiedustelu- ja turvallisuuspalvelu eri muodoissaan

”Tšeka” (VTsK)	Yleisvenäläinen erityiskomissio vastavallankumousta ja sabotaasia vastaan (Vserossiskaja tšresvitšainaja komissija po borbe s kontrrevuljutsijei i sabotažem)
GPU	Valtion poliittinen hallinto (Gosudarstvennoje polititšeskoje upravlenije)
OGPU	Valtion yhdistynyt poliittinen hallinto (Objedinjonnoje gosudarstvennoje polititšeskoje upravlenije)
NKVD	Sisäasiain kansakomissariaatti (Narodnij komissariat vnutrennih del)

YSTÄVYKSET LAMPSIJÄRVELLÄ

Maalis-huhtikuu oli ollut Lapissa sateinen. Pellossa Lampsijärven ja Heikkilänjärven välissä sijaitsee Salmelan talo, jonka vieras oli syksystä asti kalastellut ja metsästellyt isännän kanssa. Vieras ei ollut ensimmäinen tiedustelija tässä talossa. Nämä miehet joku naapurikin oli nähnyt joskus järvellä, mutta pääosin he olivat pysytelleet omissa oloissaan.

Myöhemmin vieras oli esitelty naapurille, joten oli sopivaa, että kun pääsiäinen tänä vuonna oli heti huhtikuun alussa, kutsuttiin naapuri leikkaamaan isännän ja vieraan hiukset. Illemmalla isäntä vaimoineen, vieras ja naapuri istuvat pirtin pöydässä teetä hörppien. Reilu pari vuotta aikaisemmin Lapin sodan taistelut olivat pyyhkineet läheltä yli, mutta nyt kuuluttaja lukee radion myöhäisuutisia hieman unisella äänensävyllä. Yhtäkkiä koko joukko sähköistyy: radiossa oli juuri lueteltu muutaman henkilön etsintäkuulutus, mukaan lukien pöydässä istuvan toimistosihteerin Toivo Salokorven.

Salokorvelle tieto etsinnästä oli uusi, eikä hän paikalla olleiden kertoman mukaan tiennyt, mistä oli kyse.

ISOISÄN JÄLJILLÄ

Jokaisella ihmisellä on isoisä, jonka on tavannut tai jota ei ole koskaan tavannut, jonka historiasta tietää jotain tai ei ehkä tiedä mitään. Teknisesti ottaen jokaisella ihmisellä on tietenkin kaksi isoisää ja kaksi isoäitiä, mutta tämä kirja keskittyy nyt vain yhteen isoisään.

Olimme yhtä aikaa olemassa isoisäni eli tämän kirjan päähenkilön Toivo Salokorven kanssa vuodesta 1958, jolloin synnyin, vuoteen 1976, jolloin isoisäni kuoli. Tiesin, että isoisä oli ollut sodan aikana jonkinlainen upseeri, mutta enpä sitten paljon muuta. Nuoren ihmisen kiinnostus kohdistui luonnollisesti enemmän tulevaan kuin menneeseen.

Kunnes sitten – ja nyt joudun mainitsemaan täysin epätieteellisellä tasolla herran mieltä James Bond. Vuonna 1999 A-studion kollegani Ari Lehikoinen kysäisi, tiesinkö, että isoisäni oli ollut osallisena James Bondin kuolemaan. No enpä tiennyt.

Viime vuosisadan alkupuolella tunnettu brittivakooja Sidney Reilly kulki useamman kerran tiedustelumatkoilla Suomesta Neuvostoliittoon ja takaisin. Olipahan hän kaiketi myös järjestelemässä epäonnistunutta Leninin ja Trotskin salamurhaa. Ian Fleming puolestaan oli kirjailija, joka kirjoitti *James Bond* -tarinat, ja yhtenä James Bondin esikuvana hän käytti Sidney Reillyä. Koska Reillyn rajanylitykset tapahtuivat kaakkoisen Suomen tiedustelutoimintaa johtaneen isoisäni vähintäänkin myötävaikutuksella ja koska viimeisellä matkallaan Reilly jäi kiinni, vietiin Moskovaan ja teloitettiin, voi siis sanoa, että isoisäni oli osallinen Reillyn kuolemaan...

Isoisä olikin siis tiedustelu-upseeri!

Vuosien varrella pyörittelimme sekä puolivitsinä että puolitosissamme kollegan kanssa ajatusta isoisäaiheisesta tv-dokumentista tai jopa tv-sarjasta, mutta jouduimme aina toteamaan, että lähes

olemattoman kuvamateriaalin takia tv-dokumentti saati -sarja ei onnistu. Silmiini alkoi kuitenkin osua mainintoja tiedustelutoimintaa pyörittäneestä Toivo Salokorvesta, ja esimerkiksi Jukka Rislakin ja Mikko Porvalin tiedusteluaiheisissa kirjoissa isoisä oli säännöllisesti esillä. Kirjoittipa Jukka Rislakki *Sotilasaikakauslehteen* artikkelin otsikolla *Nimeni on Salokorpi, Toivo Salokorpi*. Myös satunnaisissa yhteisissä tapaamisissa pikkuveljeni Wollu Salokorven (s. 1961) ja serkkuni Timo Vesaran (s. 1945) kanssa pohdimme yhä enemmän isoisämme historiaa.

Lähes kaikella on tarkoituksensa ja aikansa. Vuonna 2024 lopulta tein Ylen *Elävä historia* -audiosarjaan jakson nimellä *Isoisä ja James Bond*, joka perustui meidän läheisten muistikuviin, haastatteluihin ja Kansallisarkistossa olevaan isoisääni koskevaan paksuun arkistomappiin (en muuten ollut suinkaan ensimmäinen tämän mapin äärellä). Jos olisin tehnyt minkä tahansa ohjelman isoisästä silloin 25 vuotta sitten, kun kollega Lehikoinen asian otti puheeksi, eräs tämän kirjan kannalta varsin oleellinen henkilö ei ehkä olisi ohjelmaa kuullut.

Kyseisen jakson julkaisemisen jälkeen minuun otti yhteyttä henkilö, joka esitteli itsensä kapteeni, historian tutkija Toni Monoseksi. Hän halusi keskustella kanssani Toivo Salokorvesta ja siitä, mitä mieltä me jälkeläiset olisimme, jos hän kirjoittaisi kirjan Suomen varhaisesta tiedusteluhistoriasta, jossa isoisä olisi päähenkilö. Tapasimme, ja sanoin, että ei suvulla tietenkään olisi mitään ajatusta vastaan, päinvastoin, mutta sanoin myös, että itselläni oli ollut ajatus – tosin erittäin huera sellainen – jollain tavalla jatkaa isoisän tarinan kanssa.

Koskapa nyt luet tätä tekstiä, pääsimme ilmeisesti yhteisymmärrykseen. Epävirallisen työnjakomme mukaan Toni vastaa kaikesta, missä on lähdeviite, siis tutkitusta tiedosta. Minä puolestani olen yrittänyt piiskata muistiani, jotta onnistuisin palauttamaan mieleeni muistikuvat ja tarinat isoisästä. Toivon, että lukukokemus on mielenkiintoinen ei vain isoisämme tarinan osalta mutta myös tiedusteluhistorian kattavana läpivalaisuna. Tiedusteluhistorian, jonka kohteena oli se sama itäinen naapurimme, joka on edelleen itäinen naapurimme. Kiitos Tonin tutkimusten ja arkistokaivelujen tiedän nyt

isoisästä ja hänen menneisyydestään enemmän kuin mitä sukumme on ehkä yhteenlaskettuna hänestä tähän mennessä tiennyt.

Kiitokset Ari Lehikoiselle Bondista eli alkuvitsistä, Ylen käytäväkollega Jukka Kuosmaselle siitä, että tökkäsit välillä ohi kulkiessasi kylkeen ja kysyit, missä vaiheessa ohjelmanteko menee, ja Elävän historian tuottajalle Jenni Stammeierille siitä, että hermosi pitivät, vaikka valmistumisaika oli hieman verkkainen. Veljeni Wollun ja serkkuni Timon kanssa tapaamme toki muutenkin, mutta isoisä on ollut loistava tekosyy tavata vielä useammin sekä muistella ja vertailla muistikuviamme. Ja kiitos Otavan Kirjasäätiölle myötämielisestä suhtautumisesta tähän kirjaprojektiin.

Jos jokin ajatus tämän projektin aikana vahvistui, niin se, että jos teillä on mahdollisuus kysyä ja udella edeltäviltä sukupolvilta perheenne tai sukunne historiasta, älkää jääkö miettimään, että kysynpä sitten joskus... Itse ainakin toivon, että oma jälkipolveni kysyisi, niin kauan kuin itse vielä jotain muistan.

Pidemmittä puheitta siirrän nyt puheenvuoron Tonille, jotta pääsemme varsinaiseen asiaan.

Helsingissä, 50 vuotta isoisän kuoleman jälkeen
Jouko Salokorpi

VARJOIHIN JÄÄNEET SOTILASTIEDUSTELIJAT

Tutkittuani sotavuosien tiedustelua Päämajan näkökulmasta seitsemän vuoden ajan löysin itseni ajattelemasta, että minun täytyy selvittää Toivo Salokorven vaiheet tarkemmin. Nimi on monelle tiedusteluhistorian lukijalle varmasti tuttu, sillä tätäkin tutkimusta tukenut aikaisempi kirjallisuus on listannut hänet henkilöhakemistoonsa lähes poikkeuksetta.

Silmäiltyäni Salokorvesta kirjoissa olevien mainintojen määrää – puolenkymmentä osumaa tässä, kymmenkunta tuossa teoksessa – vakuutuin, että Toivo Salokorpi henkilönä sekä ne tiedustelutehtävät, joissa hän palveli lähes 30 vuotta, olivat jääneet tutkimuksen katveeseen.

Sivuttuani talvisodan Viipurin alatoimistoa ja jatkosodan Jaos V:tä aikaisemmissa tutkimuksissani tiesin, että pelkästään niiden roolista osana sotilastiedustelua oli kerrottavissa enemmän – Salokorpi johti vuosia kumpaakin organisaatiota. Oli myös selvää, että esimerkiksi vapaussodassa Pietarissa tiedustelleen Erikomppanian vaiheiden ja Salokorven saamien ulkomaisten kunniamerkkien taustojen selvittäminen tuottaisivat niin ikään uutta tietoa Suomen sotilastiedustelun historian sivuille. Toivo Salokorven kautta avautui myös mahdollisuus tuottaa paljolti sotilaisiin keskittyneen sotahistorian lomaan tuossa ympäristössä pääosin siviilinä ja ilman muodollista sotilas-koulutusta palvelleen henkilön tarina.

Toivo Salokorpi oli muutakin kuin sotilastiedustelija. Vanhemmat, sisarukset, lapset ja lapsenlapset, opiskelut ja työt; kaikki nämä loivat perustan ja puitteet hänen myöhemmille vaiheilleen. Toivo

Salokorvenkin kohdalla siviilielämän vaiheisiin syventyminen on auttanut rakentamaan aikaisempaa monimuotoisemman kuvan tästä tiedusteluhistorian varjoihin jääneestä hahmosta.

Toivo Salokorven – ihmisen – elämään syventymiseksi on ollut onni, että hänen jälkipolvensa ovat kiinnostuneet hänen tarinastaan. Jouko Salokorpi on osallistunut isoisänsä vaiheiden selvittämiseen suvun jäämistöjen kautta erityisesti tiedustelijanuran jälkeiseltä ajalta. Samalla kun kirja varmasti valottaa uusia kulmia etenkin isoisän tiedustelijanammatista, suurelle yleisölle tämä kirja olisi ilman Joukon panosta jäänyt vaille montaa arkista tapahtumaa, muistoa ja kohtaamista. Toivo Salokorven henkilö olisi silloin meille kaikille etäisempi.

Salokorpi työskenteli sotilastiedustelijan vuosistaan valtaosan tehtävissä, joista aikalaiset puhuivat useimmiten *asiamiestiedusteluna*. Rauhan ja sodan vuosina lähetettiin rajan yli *agentteja* tai *asiamiehiä* hankkimaan tietoja. Myös nimitystä tiedustelija ja kuriiri käytettiin samassa merkityksessä. On näillä neljällä nimikkeellä voinut olla joitain merkityserojakin, joiden yksityiskohtiin emme enää nykypäivänä pääse käsiksi. Laitonta tiedustelutoimintaa on ollut tapana kutsua vakoiluksi, ja sellaiseksi esimerkiksi eräs aikalainen myös kutsui Salokorven yksikön toimintaa vapaussodan Pietarissa¹.

Varsinkin sota-aikana kummalla puolella rajaa tahansa tiedustelu-tehtävässä kiinni jäänyt henkilö sai usein melko pikaisen kuolemantuomion vakoilusta, mutta rauhan ajan tiedustelutoimintaa kansainväliset lait ohjaavat lähinnä epäsuorasti. Monet valtiot kokevat tiedustelun tarpeelliseksi työkaluksi, joten käytännössä yksittäisissä tapauksissa tiedustelutoiminta määrittyy vakoiluksi vasta sen paljastuessa kohdemaalle ja suhteessa kohdemaan lainsäädäntöön².

Koukeroisia käsitteitä on voitu käyttää tiedustelutoiminnassa sen merkityksen peittämiseen mahdollisilta ulkopuolisilta kuulijoilta. Avattakoon kuitenkin lyhyesti suomalaisen asiamiestiedustelukäsitteen mahdollista taustaa. On todennäköistä, että valtaosiltaan 1900-luvun alun ajatukset sotilastiedustelusta Suomessa olivat peräisin joko Venäjältä tai Saksasta. Sanan *agentti* etymologian kannalta

se on itse asiassa samantekevää, koska *agent* on tullut venäjään saksasta. Saksaan sana on periytynyt ranskasta, ja alkujaan se on lähtöisin latinasta.³

Paitsi paljon myöhemmin *salaista tiedustelijaa* tai *vakoojaa*, agentti on tarkoittanut ja tarkoittaa myös muun muassa yleisesti toimijaa, luonnontieteissä *vaikuttajaa* sekä (*kaupallista*) *edustajaa*.⁴ Nykypäivänä ihmisen puolesta erilaisia tehtäviä voivat hoitaa tekoälyagentit. Toivo Salokorpi itsekin työskenteli aikanaan agenttuuri-liikkeessä eli kaupallisena asianhoitajana Pietarissa. Täten onkin mahdollista, että omaksuttuaan ulkomailta toimintatapoja ja kääntäessään niiden nimityksiä suomeksi, varhaiset tiedustelijamme päätyivät agent-sanan kohdalla asiamieheen ja asiamiestiedusteluun. Toisinaan puhuttiin myös *agenttiedustelusta*, jota kyseisestä toiminnasta on käytetty venäjän kielessä⁵. Esimerkiksi vuonna 1919 sotilas-tiedustelu käänsi saamastaan venäjänkielisestä raportista sanan *agent* asiamieheksi⁶. Kaikesta huolimatta nimitystä agentti käytettiin rajan yli lähetetyistä tiedustelijoista. Myös ilmausta salainen tiedustelu käytettiin tästä toiminnasta itsenäistymisestä sotavuosiin asti⁷.

Yhtä kaikki, tiedustelun maailmassa kyse on siitä, että tiedustelupseerin puolesta joku toinen, usein joko kohdemaan kansalainen tai siellä jollain syyllä oleskelemaan kykenevä henkilö, hankkii kohdemaasta tietoja. Tiedot voivat olla joko aidosti salaisia tai liittyä sellaisen toiminnan havainnointiin, jollaisia agentteja lähettävä organisaatio ei muuten pystyisi hankkimaan. Niitä voidaan hankkia myös varmentamaan jotain toista tietolähdettä. Hienoisista tapauskohtaisista merkityseroista huolimatta tässä teoksessa käytetään nimityksiä agentti ja tiedustelija osin synonyymeinä toisilleen myös kerronnan vaihtelevuuden vuoksi. Asiamiestiedustelun rinnalla Suomessakin tunnistettiin itsenäistymisestä alkaen muutkin aikakauden tiedustelulajit, kuten ilmatiedustelu ja radiotiedustelu, vaikkei viimeksi mainittuun ollut resursseja ennen 1920-luvun loppupuolta⁸.

Toivo Salokorven tarina olisi ollut helpompi kirjoittaa, mikäli aineistoa olisi ollut helpommin ja runsaammin saatavilla. Esimerkiksi yksityistä kirjeenvaihtoa Salokorpi ei Valtiollisen poliisin (Valpo)

kuulustelijoille kertomansa mukaan säilyttänyt⁹, mutta jäi häneltä kuitenkin jälkeensä pieni yksityisarkisto. Siltikin, kaikenlaista aineistoa on ollut mahdollista löytää ahkeralla tutkijantyöllä ja jo aikaisemmin samoja asioita sivunneiden tutkijoiden työhön tukeutuen. Esimerkiksi Eero Elfvengrenin ja Aleksi Mainion tutkimukset ovat sivunneet Salokorpea ja ohjanneet herkullisten lähteiden äärelle. Heidi Ruotsalainen, Matti Kosonen, Aleksi Mainio, Jussi Pekkarinen, Mika Törmä, Mikko Porvali ja Jukka Rislakki ovat ystävällisesti tukeet tutkimusta eri tavoin.

Erityinen Salokorpeen liittyvä aineisto on hänen vuonna 1947 Valpon vankeudessa käsin kirjoittamansa noin 70 sivua selostuksia sisältävä materiaali tiedustelijan vuosisistaan. Hän kirjasi jokaiseen konseptipaperiin käsin ”salainen”. Moni Salokorven kirjaama asia on varmistunut esimerkiksi aikakauden tiedusteluraporttien avulla. Vaikka Salokorpi kertoi paljon, hän jätti vielä enemmän sanomatta. Lisäksi joukossa näyttäisi olevan aitoja muistivirheitäkin esimerkiksi eräiden tapahtumien ajankohdissa, mikä on sinänsä ymmärrettävää, mutta alleviivaa toisistaan riippumattomien lähteiden vertailun tärkeyttä historian tutkimuksessa.

Yhtä kaikki, näiden selostusten huolellinen läpikäynti ja pienimpäänkin vihjeeseen tarttuminen ovat tukeneet Salokorven tiedustelijanuran ja hänen yksiköidensä vaiheiden selvittämisessä. Näin juuri on yhdistynyt teoksen taustalla olevan tutkimuksen kaksijakoinen kysymyksenasettelu: kuka oli Toivo Salokorpi ja mitä tekivät hänen edustamansa tiedusteluyksiköt – Pietarin Erikomppania, Yleisesikunnan tiedustelun Viipurin alatoimisto sekä Jaos V.

Pietarin Erikomppanian ja Yleisesikunnan tiedustelun Viipurin alatoimiston toimintaa ei ole selvitetty juuri lainkaan aikaisemmassa suomalaisessa tai venäläisessäkään tutkimuksessa, vaikka molemmat ovat kiinnittäneet seikkaperäisempää huomiota vastaavaan toimintaan Karjalassa. Venäläisten kohdalla osasyynä voi olla se, että vielä 2010-luvun alussakin turvallisuuspalvelun Pietarin ja Leningradin alueen arkistot olivat tutkijoiden käytössä vain niiden aikanaan pidätettyjen henkilöiden tietojen osalta, joiden tapaukset

oli ratkaistu tai henkilöt rehabilitoitu¹⁰. Paljastumatta jääneiden tai venäläisviranomaisille epäselvien tiedustelutapausten tiedot lienevät siis edelleen salattuja. Jaos V:n toimintaa on käsitelty perusteellisimmin tämän kirjoittajan aikaisemmissa tutkimuksissa, mutta niissäkin suppeammin kuin tässä teoksessa. Tutkija Pekka Turusta mukaillen: Toivo Salokorpi on punainen lanka, jota seuraamalla nämä kolme yksikköä ja samalla itsenäisyyden alkuvuosikymmenten tiedustelu-toiminta hieman laajemminkin tulevat lukijalle tutuiksi.

Yhtenä suurimmista, epäilemättä Salokorven tietoisesti teksteihinsä jättämistä puutteista on se, että hän jätti agenttiansa lisäksi mainitsematta suuren määrän palvelustovereidensa nimiä kaikesti suojatakseen heitä vielä sotien jälkeenkin. Erilaisten asiakirjojen vertailu onkin edellyttänyt suurta huolellisuutta, jotta tarinat ja henkilöt on saatu täsmäämään toisiinsa. Salokorven tunnustus on ollut usein käytetty lähde aikaisemmassa historiankirjoituksessa, ja kirjan tekstissä onkin monin paikoin mainittu, mitä hän Valpolle kertoi. Näin on toimittu sekä siksi, että käy selväksi, mitä hän kertoi rehellisesti, ja myös siksi, että tulee näkyväksi, mitä kaikkea muun aineiston avulla selvinnyt hän jätti kertomatta.

Niin herkullinen kuin Salokorven tunnustus tiedusteluhistorian lähteenä onkin, paljon enemmän hänen toiminnastaan kertovaa aineistoa on löytynyt perinteisen historian tutkimuksen avulla eli arkistoista. Ei ole ollut helppoa löytää kaikkia hänen yksiköidensä toimintaan liittyviä dokumentteja, mutta niiden viimein löydyttyä tietoa on ollut tarjolla varsin runsaasti. Silloinkin kun Salokorven nimeä ei löydy yksittäisestä asiakirjasta, hänen toiminnastaan pystytään sanomaan paljon perustuen varmaan tietoon hänen asemastaan vaikkapa kyseisen yksikön johtajana. Kuvan luomista hänen urastaan tukee myös sitä sivunneisiin aiheisiin pureutunut aikaisempi tutkimus.

Toivo Salokorven toimintaa ja hänen tiedusteluyksiköidensä vaiheita on tutkittu myös saatavilla olevien venäläisten ja venäjänkielisten lähteiden avulla, jolloin kuva on monin paikoin täydellisempi kuin ainoastaan suomalaisiin lähteisiin tukeuduttaessa. Löytyneisiin rajantakaisiin lähteisiin liittyy kielellisiä haasteita puolin ja toisin.

Esimerkiksi neuvostoviranomaisten aikanaan puhuttamat ihmiset ovat kertoneet vastapuolen viranomaisten nimiä kovin eri muodoissa. Esimerkiksi Väinö Saarijärven etunimi on päätynt venäläisiin dokumentteihin muodossa Voine ja Voin. Sukunimi puolestaan on esiintynyt muodoissa Sarjalli, Sarijarvi, Sariajarvi, Sarejarvi, Saljari ja Sarvijarvi. Usein kyseessä oleva henkilö on silti pääteltävissä aineistosta. Toisaalta tuohon aikaan ei ollut tavatonta käyttää toiminnan suojaamiseksi erilaisia peitenimiä, joista varmuudella selville pääseminen sata vuotta myöhemmin lähentelee mahdotonta tehtävää.

Lukija on toivottavasti samaa mieltä siitä, että kokonaiskuva Toivo Salokorvesta ja hänen tiedustelutehtävistään perustuu tutkimuksessa hyödynnettyyn laajaan aineistoon ja sen mahdollisimman objektiiviseen tulkintaan. Lähdeluetteloon kirjatun arkisto- ja muun aineiston lisäksi vähintään vastaava määrä aineistoa on käyty läpi löytämättä tälle tutkimukselle relevantteja tietoja. Teoksessa arkisto- ja muihin kirjallisiin lähteisiin perustuvista osista on vastannut Toni Mononen. Jouko Salokorpi on ansiokkaasti haastatellut muutamia jälkipolvien edustajia sekä ennen kaikkea koonnut ja jäsentänyt sitä muistitietoa, jota ilman käsityksemme Toivo Salokorven myöhemmistä vuosista olisi vajaampi. Yhdessä kustannustoimittaja Anni-Elina Karvosen kanssa olemme pyrkineet luomaan kokonaisuudesta miellyttävän lukukokemuksen.

Samalla on todettava, että lukijan harmiksi tekstiin on jouduttu jättämään muutamia tiedustelutyöläisiä epämääräisin henkilöllisyyksin. Osalta puuttuu etunimi, mutta toisista ei ole tiedossa kuin nimikirjaimet. Kun muu ei auttanut, näitä yksityiskohtia yritettiin ratkoa myös laajoiksi kielimalleiksi kutsutuilla tekoälysovelluksilla. Oli etukäteenkin pääteltävissä, että ”sananarvain” ei voi tietää sata vuotta vanhoista tapahtumista, kun niistä kertovaa aineistoa ei juurikaan ole digitaalisessa muodossa. Esidigitaalisen ajan asioiden selvittämisessä historianutkijoille riittää siis työtä jatkossakin. Sen sijaan nykypäivän työkaluja hyödynnettiin teoksen lopussa olevan ajankohtaisartikkelin tiedonhaussa. Vastauksien takana olevat lähteet tarkistettiin, ja nämä välineet soveltuvat tällaisiin tehtäviin perinteisiä hakukoneita paremmin.

Toivo Salokorpi oli kansainvälinen tiedustelu-upseeri, joten tutkimuksessa on pyritty hyödyntämään myös sotilastiedustelun yhteistyömaiden arkistoja. Samoin erilaisin yhteydenotoin on pyritty selvittämään yksittäisten maiden ja Suomen sotilastiedustelun suhteita tai yksittäisten ulkomaalaisten tiedustelu-upseerien vaiheita. Esimerkiksi Ruotsin, Liettuan ja Viron arkistoista on löytynyt asioihin lisävalaistusta tuovaa aineistoa. Hankalin on tilanne japanilaisten arkistojen suhteen, sillä sinne pitäisi matkustaa paikanpäälle tiedusteluyhteistyötä selvittämään. Vaikka esimerkiksi länsiliittoutuneiden heti sotien jälkeen toteuttamat akselivaltojen tiedustelu-upseerien kuulustelut valaisevat myös suomalaisten toimintaa, olisi sotilastiedustelun kansainvälisessä yhteistyössä tutkittavaa parinkin väitöskirjan verran.

Kirjassa on pyritty välttelemään tarpeetonta organisaatioiden kuvaa- mista, mutta koska sotilastiedustelu kasvoi ja kehittyi Salokorven uran myötä ja koska etenkin johtoesikunnan tiedustelun nimi vaihtui moneen kertaan, tiivistettäköön tässä tuo kehityskaari asioiden hahmottamisen helpottamiseksi. Vapaussodan jälkeen Salokorpi palveli tiedustelu- toimintaa johtaneen johtoesikunnan osaston alaisissa yksiköissä.

- Vapaussodan päämajassa oli tiedustelutoimisto (underrättelsesdetaljen) sekä hieman myöhemmin myös tietotoimisto.
- Vuosina 1918–1919 Yleisesikunnan tiedustelusta vastannut osasto oli nimeltään ensin Osasto erikoisia tehtäviä Ie, sitten Tiedonanto-osasto (III) ja lopulta Osasto III.
- Vuosina 1920–1922 tiedustelutoiminta oli erillisissä toimistoissa IV, V ja VI, kunnes ne koottiin jälleen saman osaston alaisuuteen.
- Vuosina 1922–1937 tiedustelusta vastasi Osasto 2, josta käytettiin myös nimitystä Tilastollinen ja ulkomaaosasto.¹¹
- Vuosiksi 1937–1939 nimi vaihtui Ulkomaaosastoksi.¹²
- Talvisodan sytyttyä Yleisesikunta muuttui Päämajaksi ja ulkomaaosasto laajeni tiedustelujaostoksi.
- Väli rauhan aikana palattiin jälleen Pääesikunnan ulkomaaosastoksi.

- Jatkosodan ajan tiedusteltiin jälleen Päämajan tiedustelujaostona.¹³
- Toisen maailmansodan jälkeen johtoesikunta muuttui Pääesikunnaksi ja sen tiedusteluosa jälleen Ulkomaaosastoksi.¹⁴

Karjalankannaksella toimi Suomen itsenäistymisestä sotavuosiin johtoesikunnan tiedustelun alaosasto, josta käytetään teoksessa sujuvuuden vuoksi yleisnimitystä Viipurin alatoimisto. Virallisesti yksikkö oli eri vaiheissa nimeltään Itä-Armeijan Tiedusteluosasto (I.T.O.), 2. Divisioonan tiedustelu-upseeri (2. Div. TU tai vastaava lyhenne) sekä Ulkomaaosaston tilastotoimiston Viipurin alatoimisto (U2/V).

Elämäkertatutkimuksena tämä teos yrittää kantaa kortensa siihen kekoon, jonka paikkaa professori Martti Turtola osoitti viitisentoista vuotta sitten. Hän totesi, että suurmiehet kuten Mannerheim on tutkittu jo moneen kertaan, ja monet sotavuosien kenraalit ja komentajat ovat myös saaneet omat elämäkertansa. Turtola itse kirjoitti hieman edellä mainitun ”kastin” jos ei varjoon niin ainakin tutkimukselliseen katveeseen lukeutuvasta suuresta joukosta yhden, tiedustelupääällikkö Aladár Paasosen elämäkerran.¹⁵ Sotavuosien tiedustelumaailmasta radiotiedustelun isä Reino Hallamaa on saanut jonkinlaisen elämäkertateoksensa samoin kuin jokunen kaukopartiomies, esimerkiksi Mannerheim-ristin ritari Paavo Suoranta.¹⁶ Muutamissa muissa teoksissa on ollut sotilastiedustelijoiden elämäkerrallisia piirteitä, mutta harvoin aivan kehdestä hautaan.

Kun tätä teosta pitelee käsissä ja muistelee matkaa, on helppo allekirjoittaa Martti Turtolan luonnehdinta siitä, että elämäkerta kirjoittaessaan tutkija elää vuosikausia jo kauan sitten kuolleen ihmisen kanssa¹⁷. Toivo Salokorven kanssa matka on ollut pelkästään antoisa.

Tämäkään tutkimus ei olisi syntynyt virkatöiden ohessa ilman Otavan kirjasaatiön, Suomen Marsalkka Mannerheimin Sotatieteellisen Rahaston, Suomalaisen strategisen tutkimuksen ja seurannan säätiön, Vapaussodan invalidien muistosäätiön sekä Kauppaneuvos Werner Hacklin säätiön tukea. Kansallisarkiston, Ulkoministeriön arkiston,

Urho Kekkosen arkiston, Aalto yliopiston arkiston, Elinkeinoelämän keskusarkiston sekä Tampereen ja Helsingin kaupunginarkistojen henkilökunnan ammattitaitoisesta työstä on ollut merkittävä apu työn valmistumiselle. Aina luotettavan ja ammattitaitoisen Maanpuolustuskorkeakoulun kirjaston väen lisäksi kaikenlaisten uudempien ja vanhempien teosten saaminen käyttöön on isoksi osaksi Suomen toimivan kirjastolaitoksen ansiota. Helsingin seudun, Eduskunnan ja Kansalliskirjaston kokoelmista näyttäisi löytyvän lähes mitä tahansa teosta keksiikään etsiä.

Erityiskiitos koko käsikirjoitusta kommentoineille dosentti Vladimir Panschinille, tohtori Pekka Turuselle sekä tiedusteluharrastaja Anselmi Kukkoselle. Kommenttienne sekä niiden perusteella tehtyjen korjausten jäljiltä on entistä helpompi seistä teoksen taustalla olevan tutkimuksen tulosten takana.

Helsingissä, 108 vuotta Pietarista poistumisen jälkeen.

Toni Mononen

VARHAISVUODET TAMPEREELLA

Nykyisen Tampereen kupeessa, Laukon kartanon päärakennuksen lähellä sijaitsevalla saarella kaksi miestä valmistautui perinteistä skandinaavien kaksintaistelua muistuttavaan kamppailuun: saarelle sai mennä kaksi soturia, joista vain toinen sai palata. Novgorodilainen Pohto ei noudattanut kaksintaistelun sääntöjä, vaan löi ennenaikaisesti Matti Kurjen oikean käden – tai kenties muutamia sormia – irti. Matti Kurki kuitenkin käytti miekkaansa vasemmalla kädellään ja tappoi Pohdon.¹⁸

Toisen tarun mukaan noin 800 vuotta sitten eläneellä pirkkalaispäällikkö Matti Kurjella oli Totki-niminen koira. Kurki hukutti Totkin silloisen Hiisijärven avantoon, jottei se metelöisi ja paljastaisi Kurjen joukkoja viholliselle. Koira kuitenkin palasi kummittlemaan Kurjelle, ja kenties sen takia järven nimeksi muotoutui Totkijärvi. Ajan myötä järven mukaan nimettiin Tottijärven kartano, kappeli ja kirkkopitäjä. Kansantarujen paikkansapitävyys on oma kysymyksensä, mutta joka tapauksessa nykyiseen Nokian kaupunkiin kuuluvan Tottijärven alueella on ollut asutusta jo kivikaudella.¹⁹

Tarinamme kannalta olennaisempaa on, että vuonna 1846 yhdeksannen polven tottijärveläiseksi syntyi Kustaa Sirén. Hän perusti aikanaan perheen Tampereen itäpuolella Eräjärvellä vuonna 1851 syntyneen Kustaava Lahtisen kanssa. Heille syntyi kaikkiaan seitsemän lasta: Impi Siviä (1883), Tyyne Maria (1885), Hilja Kustaava (1887), Urho Kustaa (1888), Olga Lydia (1890) ja Eeva Ester (1896). Urho Kustaa Sirén menehtyi vain kolmen kuukauden ikäisenä, joten perheen ainoaksi aikuiseksi kasvaneeksi poikalapseksi jäi tarinamme päähenkilö Toivo Kustaa Sirén (s. 24.2.1892).²⁰

RUSTHOLLAREITA JA TALOLLISIA

Myöhemmin Sirénistä Salokorveksi muuttuneen suvun juuret ulottuvat kohtuullisella varmuudella 1500-luvun lopulle asti silloiselle Vesilahdelle ja Laukon kartanon maille. Matti Heikkilä (1588) oli Vesilahden nimismies ja ratsutilallinen Anian kylässä. Tottijärvestä muutamane kylineen tuli kappeliseurakunta 1689. Pelkkää kehitystä ja vaurauden kasvua nämä ajat eivät olleet, sillä isonvihan aikana venäläiset ryöstivät ja hävittivät seutua. 1720- ja 1730-luvuilla Tottijärvi olikin lähes autio. Elpyminen alkoi 1740-luvulla ja samoihin aikoihin Toivo Salokorven esi-isät siirtyivät Sorvan kylään ja Nikkilän talon isännäksi. Sorvan Uotilan talon isäntänä Kalle Uotila (1753) oli edelleen hevostilallinen eli rusthollari. Suvusta tuli myös naapurikylä Huhtaan Pietilän talon isäntiä.²¹

Toivo Salokorpea edeltävien kahden sukupolven, isoisä Carl Ruususen (1821) ja isä Kustaa Sirénin (1846), taustoista ei ole varmuutta, mutta hyvin todennäköisesti he olivat edelleen Huhtaalla Pietilän talon asukkaita. Tottijärven väkiluku oli noin kaksikertaistunut sadassa vuodessa 1 000 asukkaaseen vuonna 1870. Huhtaan kylässä asui 57 ihmistä vuonna 1870, joista 32 oli alle 16-vuotiaita. Kylässä oli neljä muutakin taloa, mutta Pietilän talo sijaitsi lähellä Pyhäjärven rantaa kylän korkeimmalla kohdalla. Taloissa saattoi olla pari piikaa ja renkiä lapsineen, mutta Huhtaa oli Tottijärvellä poikkeus, sillä kylässä ei ollut torppareita.²²

1700- ja 1800-luvuilla oli yleistä, että talollisten ja rusthollareiden lapset hakivat puolisonsa oman seurakunnan ulkopuolelta, toisin kuin esimerkiksi piiat ja rengit. Näin Salokorven esi-isätkin lähes poikkeuksetta toimivat.²³

Ei ole varmuutta, miksi perhe muutti aikanaan Tampereelle, mutta yksi mahdollinen syy on katovuodet 1856–1867. Pahin katovuosista oli 1867, jolloin vielä toukokuussakin järvet olivat jäässä, pellot paksun lumen peitossa ja öisin kovia pakkasia. Lehdet puhkesivat hii-renkorvalle juhannuksen tienoilla, ja kesä-syyskuun aikana satoi lähes päivittäin.²⁴ Tuskinpa pois muuton takana sentään oli 1870-

luvun pahennusta aiheuttanut nuoriso: etenkin kesäisin Tampereelta höyrylaivalla saapunut nuoriso kokoontui arki-iltaisin mekastamaan ja juopottelemaan ja heidän väitettiin irستاilevan.²⁵ Joka tapauksessa Toivon isän ammatiksi on kirjattu ”talonomistaja” vielä 1900-luvun alussa Tampereellakin.²⁶

Tottijärven kansakoulu aloitti toimintansa vuonna 1873, mikä oli edistyksellistä, sillä Tampereellakin kunnallinen kansakoulu oli avannut ovensa vasta vuonna 1872.²⁷ Tästä huolimatta Tottijärvi oli 1800-luvun jälkipuoliskolla muuttotappiokunta. Esimerkiksi 1880-luvulla kylästä muutti pois 340 ihmistä.²⁸

Tottijärvi tuli vuosisadan vaihteessa valtakunnallisesti tutuksi niin kutsutuista Laukon torpparilakoista. Suomessa oli ollut torpparilakkoja jo kesällä 1903, mutta tilanne kiristyi entisestään vuosina 1905 ja 1906, kun torpparit vaativat olojensa kohentamista. Laukon kartanon mailla, myös Tottijärvellä, tilanne kiristyi lopullisesti toukuussa 1906, kun torpparit esittivät vaatimuksensa tilanhaltija, vapaa-herra Herman Standertskjöld-Nordenstamille. Lopulta poliisi hääti lakkoilusta tuomitut torpparit asumuksistaan, joista osasta rikottiin myös ikkunat paluun vaikeuttamiseksi. Osa häädöistä toteutettiin vasta lähellä maaliskuun 1907 eduskuntavaaleja, mikä takasi niille suuren näkyvyyden.²⁹ On sanottu, että torpparilakon tapahtumat ovat myös Väinö Linnan *Täällä pohjantähden alla* -trilogian vastaavan kaltaisen kohtauksen taustalla.³⁰

Salokorpien – siinä vaiheessa vielä Sirénien – Tampereelle muuton ajankohdasta ei ole tarkkaa tietoa. Lapset näyttävät syntyneen Tampereella, joten muuttaa on saatettu jo 1880-luvun alkuun mennessä. Toivo kirjautui kouluun vuonna 1903 Tampereen asukkaana ja kävi koulunsa Tampereella asuen. Toivon lisäksi sisaruksista ainakin Olga, Hilja ja Tyyne muuttivat sukunimensä Sirénistä Salokorveksi aikakauden laajassa nimenmuutosaallossa kesällä 1906. Yhteiskunnalliseen liikehdintään liittyneessä vuosien 1906–1907 sukunimien suomalaistamisaallossa kaikkiaan 70 000 sukunimeä suomalaistettiin.³¹

TAMPEREEN KLASSILLINEN LYSEO

Tampereen klassillinen lyseo, "Clasu", perustettiin vuonna 1901. Alkuun koulu siirtyi vuokratiloista toiseen, kunnes sille valmistui vuonna 1907 arkkitehti Johan Jacob Ahrenbergin suunnittelema rakennus, jossa Tampereen klassillinen lukio toimii tänäkin päivänä.³²

Koulu aloitti toimintansa niin kutsutun ensimmäisen sortokauden aikana. Opetuksessa se näkyi esimerkiksi siten, että venäjän kielen tuntimäärät kasvoivat kotimaisten kielten kustannuksella. Vuodet 1905–1906 olivat Venäjällä epävakaa aikaa, ja lopulta keisari Nikolai II allekirjoitti vuonna 1906 niin kutsutun marraskuun manifestin, jolla sortotoimenpiteet lakkautettiin. Vuonna 1908 Venäjä kuitenkin kiristi otettaan jälleen, mikä näkyi taas venäjän tuntimäärien kasvuna. Toisaalta elämä Venäjän vallan alla näkyi niinkin, että Clasu juhlisti vuonna 1913 suurin menoin Romanovien hallitsijaperheen 300-vuotista valtaa.³³

Tuolloin oppilaasta piti maksaa 20 markan lukukausimaksu syksyisin ja keväisin ja joissain tapauksissa myös 10 markan pääsymaksu. Toisaalta pieni osa oppilaista oli vapautettu maksuista. Klassillisen lyseon papereissa ei ole merkintöjä siitä, että Salokorven sisarukset olisivat opiskelleet siellä ainakaan samaan aikaan Toivon kanssa. Aikakauden yleisestä terveystasosta kertonee jotain, että Salokorven viidennen luokan luokkatoverilla keskeytyivät opinnot, koska hän menehtyi lavantautiin.³⁴

Toivo Salokorpi kävi koulunsa järjestelmässä, jossa oppikouluun sisältyi viisivuotinen keskikoulu ja kolmivuotinen lukio. Hieman Salokorven jälkeen Clasussa opiskelleen Uno Toijalan muistiin kirjaamassa 7. luokan lukujärjestyksessä vuodelta 1911–1912 opiskeltiin päivittäin kello 8–16 tai 8–18. Lounastauko oli kaksi tuntia ja iltakuuteen jatkuvina päivinä oli tunnin päivällistauko.³⁵

Toivo Salokorpi aloitti Tampereen klassillisen lyseon ensimmäisellä luokalla syyskuun alussa 1903. Läpi kouluvuosien hän sai syksyisin ja keväisin annettuun todistukseen käytösnumeron 10. Sen sijaan ahkeus ja tarkkaavaisuus sekä voimistelu vaihtelivat pääosin 7–9 välillä.

Samankaltaista vaihtelua hänellä oli eri oppiaineissa, mikä teki hänestä omalla luokallaan suurin piirtein keskivertokoululaisen.³⁶

Kielet olivat yksi keskeinen oppisisältö Salokorven koulupolulla. Suomea, venäjää ja ruotsia opeteltiin ensimmäisestä luokasta lähtien. Latina tuli mukaan opetukseen kolmannella ja saksa kuudennella luokalla. Lisäksi opetukseen sisältyi uskontoa, historiaa, maantietoa sekä kasvi- ja eläintiedettä. Matemaattisina aineina vuorottelivat aritmetiikka, algebra, geometria, trigonometria sekä kuudennella luokalla mukaan tullut fysiikka. Kevyempinä aineina oli myös laulua ja voimistelua. Toivo Salokorpi oli hieman tasaisempi suorittaja matemaattisissa aineissa kuin kielissä.³⁷

Opintojen aallonpohjan Salokorpi koki neljännellä luokalla. Jo syksyllä keskiarvo putosi noin numerolla edelliseltä luokalta, ja keväällä 1907 hän sai venäjästä, latinan kirjoittamisesta ja geometriasta ”nelo-set” ja jäi luokalleen. Hän ei ollut ainoa, sillä 27 oppilaan luokalta seitsemän jäi luokalleen ja yhdeksän muuta sai ehdot – useimmat heistä latinasta. Vertailun vuoksi viidennen luokan lopulla Toivon noin 30 luokkatoverista kaksi jäi luokalleen ja lähes kolmannes sai ehdot jostain oppiaineesta. Syy Salokorven suoritustason laskulle ei ole tiedossa, mutta lienee mahdollista, että isän kuolema huhtikuussa 1906 on aiheuttanut henkisen kuorman lisäksi myös arkielämän lisäkuormaa perheen vanhimmaksiksi mieheksi jääneelle 14-vuotiaalle Toivolle. Toisella yrittämällä Salokorven neljännen luokan todistuksen keskiarvo nousi noin 5,5:stä lähes kahdella kokonaisella numerolla.³⁸

Kokonaisuutena Salokorpi paransi opiskeluotteitaan koulun loppua kohti. Sai hän tosin vielä seitsemännelläkin luokalla ruotsista ehdot, mutta kokonaisuutena keskiarvo nousi alkuvuosien ”alle seiskasta” kahdeksan tietämille päättötodistukseen.³⁹

Osaltaan Salokorven aktiivisempaa otetta tulevaan heijastelee myös osallistuminen nuorisojärjestötoimintaan. Toivo valittiin alkuvuodesta 1910 Tammelan nuorisoseuran sihteeriksi. Sekä mies- että naispuolisia jäseniä sisältäneen seuran toimintaan kuului ainakin huvitoimikunnan järjestämiä tapahtumia sekä kuorotoimintaa. Toivo ei ollut perheen

ainoa aktiivi, sillä viisi vuotta vanhempi Hilja näyttäisi tulleen valituksi seuran seitsenhenkiseen johtokuntaan, jossa oli neljä naista ja kolme miestä. Toiseksi varsinaiseksi tilintarkastajaksi puolestaan valittiin Toivoa seitsemän vuotta vanhempi Tyyne Salokorpi.⁴⁰

Toivolla näyttää olleen harrastuneisuutta musiikkiin. Vuonna 1911 hän oli koonnut ”lauluja kokoelman”, josta Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ehdotti lukuisten huomionosoitustensa joukossa ”lyseolainen T. Salokorvelle” 12 markan kirjapalkintoa.⁴¹

Salokorven tulevaisuuden kannalta keskeisiä aineita, joista kahdeksannella luokalla tuli myös hyviä numeroita, olivat venäjä (8), saksa (8) sekä matemaattiset aineet (8) ja fysiikka (9). Myös ahkeruus ja tarkkuus nousivat kahdeksannen luokan päättötodistukseen arvossanaan 10, joten Salokorpi selvästi petrasi koulunkäyntiään jatko-opiskeluja silmällä pitäen. Päästö- ja ylioppilastodistukset Toivo Salokorpi sai toukokuussa 1912.⁴²

KAUPPAKORKEAKOULUUN HELSINKIIN

Suomen koulutusjärjestelmä oli murroksessa vuosisadan alussa. Sen yksi osa oli jo lähes puoli vuosisataa itänyt ajatus kauppakorkeakoulusta. Jarruna ajattelussa oli ilmeisesti ollut argumentti, että Suomen kaltainen pieni maa ei välttämättä tarvitsisi teoreettisen kauppasivistyksen yllellisyyttä, kuten suuremmat sivistyskansat. Kauppakorkeakoulun perustaminen toteutui lopulta vuonna 1911, mutta itsenäistä korkeakoulua siitä ei vielä tullut. Se sijoitettiin vuonna 1898 perustetun Liikemiesten kauppaopiston yhteyteen Helsinkiin. Suomessa ei lopulta oltu pahasti muun maailman menoa jäljessä, sillä esimerkiksi maineikas London School of Economics and Political Science oli perustettu vuonna 1895.⁴³

Kauppakorkeakoulun aloittaessa toimintansa maailmassa elettiin suurvaltapoliittisten jännitteiden ja pian maailmansotana konkretisoituneen sotilaallisen konfliktin uhkasta huolimatta kehittyvän kaupan ja elinkeinoelämän sekä suuren odotuksen aikaa. Maailmantalouden korkeasuhdanne heijastui Venäjän alamaisuudesta